

Այս համարում

Հայերեն բաժին

- 1- Իրանահայերի մի հատվածի խորթացումը..1
- 2- Լուրեր – Իրանահայ համայնք.....2
- 3- Լուրեր – Իրան.....3
- 4- Լուրեր – Հայաստան.....4
- 5- Միջազգային.....6
- 6- Հասարակական.....7
- 7- Մշակույթ8

Պարսկերեն բաժին

- 1- Լուրեր- Իրանահայ համայնք1
- 2- Լուրեր-Իրան,Հայաստան.....2

Ճապիկի առաջին էջում՝

Ս. Ղազանչեցունց եկեղեցին, Շուշի , Նկարը 2008թ.

վերջին էջում՝

«ԲաՖՖի» Համալիրի մարզական խմբերը

Համար 154, Նոյեմբեր 2009 թ.

No. 154, November 2009

ماهنامه لویس - شماره ۱۵۴ آذر ماه ۱۳۸۸

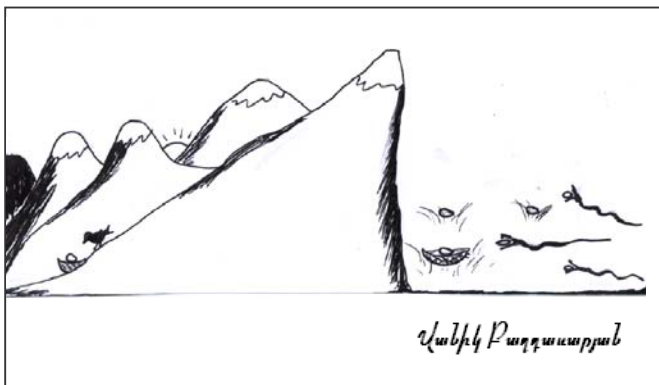
Իրանահայերի մի հատվածի խորթացումը Հայաստանի հետ օգտավետ չէ ոչ ոգու

Հայ-Թրքական հարաբերությունների և այդ շրջանակում ՀՀ պետության կողմից արձանագրությունների ստորագրումը դրդել է մեր համայնքի բողոքարկող հատվածին, որոնք փորձում են իրենց տրամադրությունը տարածել իրանահայ համայնքի անդամների վրա, այս նպատակին հասնելու համար նրանք օգտագործում են բոլոր միջոցները՝ եկեղեցի, դպրոց, միություն և այլն: Դժգոհ խմբավորումների գլխին կանգնած է ՀՀ դաշնակցությունը, որը փորձ ունի՝ համայնքի որոշ հատվածի և Հայաստանի միջև խռովություններ առաջացնելու և խորթացնելու: Նրանք նախագահ Լևոն Տ. Պետրոսյանի ժամանակ, դեմ լինելով Հայաստանի պետությանը, ամեն կերպ փորձեցին սեպ խրել մեր համայնքի և Հայրենիքի միջև, այս ջանքերը մինչև այն աստիճանի հասցրին, որ դաշնակցությունը ամեն կերպ փորձեց և հաջողեց արգելել, որպեսզի 1988 թվականի Հայաստանի երկրաշարժից տուժածների համար իրանահայության կողմից հավաքված գումարները չփոխանցվեն Հայաստան: Այդ գումարները մնալով բանկում, արժեքավերցնում և տարիներ անց, իբրև թե, ծորակաշինության գործարան հիմնելու նպատակով օգտագործվեց և արդյունքում, երկար տարիներ անց, 300 դոլարի արժողությամբ էլեկտրական կաբելներ և մի հնացած ծորակաշինության սարքավորում հանձնեցին Ս. Էջմիածին ու իրենց ասելով՝ ձերբազատվեցին այդ գլխացավանքից:

Հիմա, ենթադրենք թե, կրկին անգամ դաշնակցությանը ու նրան հարող փոքրիկ որոշակի շրջանակներին հաջողվի սեպ խրել մեր համայնքի և Հայաստանի միջև, որ՞ն է լինելու արդյունքը, արդյո՞ք նրանք այդ եղանակով իշխանափոխություն կառաջացնեն Հայաստանում, ինչի մասին արդեն բացահայտ արտահայտվում են:

Դեռ անցյալը մեզ համար դաս չի եղել: Հնարավոր է կարճ ժամանակվա համար հաջողվի նրանց, ազգային ինքնասիրության և զգացմունքների վրա խաղալով, որոշակի խավերի մոտ հակահայաստանյան տրամադրություններ ստեղծեն, բայց անցյալի նման դա կարճ կտևի և կրկին նույն մարդիկ նաև իրատեսորեն կնայեն հարցերին և կնկատեն, որ հայրենի պետությունը դավաճաններ կամ ազգային շահերին հակասող ուժեր չեն կառավարում: Մեր համայնքի անդամների շփումը հայրենիքի հետ օրըստօրե զարգանում է, աշխատում են երեք հեռուստաալիքներ, որոնց միջոցով մեր համայնքի անդամները իրազեկ են լինում Հայաստանյան անցուդարձերին, աշխատում են սփյուռքով զբաղվող տարբեր հաստատություններ, օրինակ, սփյուռքի նախարարությունը և այլն:

Կարծում են այն ուժերը, որոնք հակահայաստանյան քաղաքականություն են վարում համայնքում, աստիճանաբար կը հեղինակագրվեն: Նրաք պետք է գիտակցեն, որ դեպի ԱՄՆ արտագաղթող մեր համայնքը կարիք ունի հայրենիքի ոգեշնչմանն ու խրախուսմանը և չպետք է փորձել խաթարել այն: Որևէ պատրվակով չի լինի արդարացնել հակահայաստանյան վարքագիծը, չինիչ առաջարկները պետք է ներկայացնել հայրենի պետությանը և այդ առաջարկները այն ժամանակ ուշադրության կարժանանան, որ նրանց հետ բարեկամական հարաբերություններ որդեգրած լինես :

Յուրաքանչյուր իրանահայ կարող է համակրել Լևոն Տ. Պետրոսյանին կամ Հայաստանի որևէ ուրիշ ընդդիմադիր ուժի, սակայն Հայաստանի և սփյուռքի պայմանների նմանեցումը կարող է հանգեցնել սխալների, որի ականատեսն ենք մենք այսօր: Նման վարքագծերը ոչ ոգու օգտավետ չեն լինելու և առաջին հերթին հենց վնասելու է սփյուռքում նախածեռնող դրա հեղինակներին: Ուրեմն, անցյալի դասերը նկատի ունենալով, խորհուրդ կտայինք մեր համայնքի այդ հատվածին, որ վերանայի իր վարքագիծը և սառը դատողությամբ քննի բոլոր երևույթները՝ ազգային շահերը գերադասելով նեղ խմբակային շահերից:

Ղևոն Ռուբիկ Սարգսյան

Իրանահայ համայնք

Թեհրանահայ ամենահայտնի Ֆուտբոլային ակումբը, Ֆուտբոլի գավաթային խաղեր նվիրված Թեհրանի «Րաֆֆի» համալիրի 30-ամյակին

Մոտ երկու տարի է, որ Հայ Մարզամշակութային «Րաֆֆի» համալիրի Ֆուտբոլային խմբերը առաջնորդում են Թեհրանի հայ Ֆուտբոլը: Համալիրը ունի տարբեր տարիքի հինգ Ֆուտբոլային խմբեր, որոնք մասնակցում են նաև Թեհրանի պետական մրցություններին, իսկ իրանահայության վերջին երկու համահայկական խաղերի ընթացքում գրավել են առաջին տեղը:

Նախկինում իրանահայությանը հայտնի է եղել «Արարատ» կազմակերպության Ֆուտբոլի խումբը, որը ժամանակին խաղում էր երկրի առաջին լիգայում, իսկ հետագայում էլ՝ երկրորդ լիգայում, սակայն, դժբախտաբար, շուրջ երկու տարի է, ըստ կազմակերպության ղեկավարների, Ֆինանսական պատճառներով լուծարքի է ենթարկվել և առայժմ «Արարատի» ղեկավարությանը հաջողվել է կյանքի կոչել Ֆուտբոլի կրտսերների մի խումբ: Սակայն ՀՄՄ «Րաֆֆի» համալիրի Ֆուտբոլային աշխատանքները բարգավաճել են, և ստեղծվել է հինգ Ֆուտբոլային խումբ: Համալիրը գտնվում է Թեհրանի ամենահայտնի՝ Նարմաք թաղամասում: Համալիրում գործում է ավելի քան 100 հայ մանուկներից բաղկացած Ֆուտբոլի դպրոց: Յուրաքանչյուր տարվա աշնան եղանակին համալիրում տեղի են ունենում աշնանային խաղեր, խաղերը իրականանում են միայն ուրբաթ օրերին և տևում են շուրջ երեք ամիս: Հոկտեմբերի 23-ին կազմակերպվեց համալիրի 23-րդ աշնանային գավաթային խաղերը, որը նվիրված էր համալիրի հիմնադրման 30 ամյակին: Այս խաղերին մասնակցում էին «Սիփան», «Արարատ», «Արմեն», «Մոնթե», «Րաֆֆի», «Համալսարանական» և Թեհրանի ասորիների՝ «Սեթարե Աշուր» Ֆուտբոլային խմբերը: Բացման արարողության ժամանակ բացման խոսքով հանդես եկավ «Րաֆֆի» համալիրի երեցների բաժանմունքի նախագահ պրն. Վիգեն Մանդանյանը: Այնուհետև սկսեցին մրցել «Սիփան» և «Րաֆֆի» խմբերը ու «Րաֆֆի»-ն հաղթանակ տարավ:

«Րաֆֆի»-ի Ֆուտբոլային խմբերը ղեկավարվում են համալիրի 11 հոգանոց մի հանձնախմբի կողմից՝ պրն. Նորիկ Ղարիբյանի, Ժիրայր Բաբախանյանի և Ժիրայր Նավասարդյանի ղեկավարությամբ, իսկ մարզումները կատարվում են համալիրում աշխատող Անդրանիկ Ղուրջյանի և Ալբերթ Սինասյանի միջոցով, որոնք ունեն

պետության կողմից հաստատված մարզիչի վավերագրեր և դեռ շարունակում են մասնակցել տարբեր դասընթացների, որոնք կազմակերպվում են Թեհրանի Ֆուտբոլի Ֆեդերացիայի կողմից: Ֆուտբոլի ղեկավարության կապն համալիրի վարչության հետ ստանձնել է վարչության անդամ պրն. Ժորես Դիլանջյանը:

Հայ-Թուրքական արձանագրությունների քննարկում ԻԱՄՍ-ում

Սեպտեմբերի 23-ին Իրանահայ Ազգային ու Մշակութային Միության հրավերով տեղի ունեցավ Հայ-Թուրքական հարաբերությունների շուրջ մտքերի քննարկում: Հրավիրված էին ներկայացուցիչներ Թեհրանի բոլոր միություններից ու ազգային մարմիններից, ԹՀԹ-ի Պատգամավորական ժողովից, թաղի պատգամավորներ, հայկական տպագիր մամուլի ներկայացուցիչներ և մի շարք միութենականներ: Ներկա էին շուրջ 30 հոգի, երևում էր, որ հրավիրվածների մեծ մասը չէին եկել: Հավաքին ներկա էին նաև ՀՀ դեսպանատան ներկայացուցիչ պրն. Սուրեն Գասպարյանը և Սեպուհ Արք. Սարգսյանը: Մասնակիցները արտահայտեցին իրենց հար եւ դեռ տեսակետները արձանագրություններիստորագրման կապակցությամբ:

Դաշտահանդես «Րաֆֆի» համալիրում

2009 թվականի հոկտեմբերի 2-ին ՀՄՄ «Րաֆֆի» համալիրում տեղի ունեցավ դաշտահանդես, որին մասնակցում էին ավելի քան 400 հոգի: Դաշտահանդեսի համար օգտագործվել էր համալիրի կանաչապատված Ֆուտբոլի դաշտը, որտեղ տեղադրվել էին սեղաններ ու աթոռներ: Դաշտահանդեսի ընթացքում հնչում էր կենդանի երաժշտություն և սպասարկվում էին տարբեր ճաշատեսակներ: Այս դաշտահանդեսը իր տեսակի մեջ առաջինն էր համալիրում և կազմակերպել էր համալիրի երեցների բաժանմունքը և որը մեծ գոհունակություն պատճառեց մասնակիցներին: Սեկ ամիս անց համալիրի մարզական բաժանմունքը իր հերթին կազմակերպեց նմանատիպ միջոցառում:

Մշակույթի օրվա տոնակատարություններ իրանահայ համայնքում

Արդեն երկար տարիներ է, որ իրանահայ համայնքում սովորություն է դարձել մշակույթի օրվա կապակցությամբ տարբեր մարզամշակութային միությունների կողմից մշակութային զանազան ձեռնարկներ անցկացնելը: Այս տարի ևս համարյա թե բոլոր մարզամշակութային միությունները ունեին մշակույթի օրվան նվիրված աշխատանքներ:

ԹՀԹ-ի ՊԺ-ի 12-րդ նիստ

2009 թվականի նոյեմբերի 11-ին տեղի ունեցավ Թեհրանի Հայոց Թեմի 11-րդ նիստը, որը սկսվեց 20 րոպե ուշացումով և 35 հոգու ներկայությամբ: Տեղումական աղոթքից հետո մեկ ռոպե լուծությամբ ՊԺ-ն հարգեց պատգամավոր Թալին Կարապետյանի ու ազգային գործիչ Ղևոն Ղարիբյանի մահվան հիշատակը որոնք գոհվել էին Թեհրան- Երևան չվերթի վթարից:

Նախորդ արձանագրության ընթերցումից ու վավերացումից հետո ժողովը զբաղվեց ըստ նախորդ ներկայացված օրակարգի հարցերով:

Օրակարգային առաջին հարցը վերաբերում էր հանձնաժողովների կյանքի կոչմանը: Այս հարցը քննարկման նյութ էր դարձել նաև 12 և 13-րդ Պատգամավորական ժողովի նիստերի ժամանակ, սակայն դիվանի և որոշ պատգամավորների կողմից չընդառաջվելու հետևանքով մնացել էր միայն թղթի վրա և չէր իրականացվել: Նախատեսված չորս հանձնախմբերի համար պատգամավորները արձանագրվեցին և վավերացվեց հետևյալ հանձնաժողովների կազմը. 1-Տնտեսական հանձնաժողով՝ 7 հոգի, 2-Կրթական հանձնաժողով՝ 7 հոգի, 3-Կազմակերպչական հանձնաժողով՝ 5 հոգի և 4-Հասարակական ու մշակութային հանձնաժողով՝ 9 հոգի: Հանձնաժողովներին բաժանվեց թեմական Խորհրդի կողմից պատրաստված երկամյա ծրագրերը, որոնք պետք է հանձնաժողովների կողմից ուսումնասիրվեն և հաջորդ նիստին ներկայացվեն ՊԺ-ին: Հանձնաժողովները պետք է զբաղվեն նաև համայնքում իրենց բնագավառի հարցերով և իրենց վերլուծություններն ու առաջարկները ներկայացնեն ՊԺ-ին:

Ժողովի ընթացքում պարզ դարձավ, որ քահանայադերից երկու հոգի ենթարկվել են Սրբազան Հոր կողմից ճշտված պատժամիջոցների, որի մարմնամասները չհաղորդվեց ժողովականներին:

Իրան

ԻՐԱՆՑԻ ԳՈՐԾԱՐԱՐՆԵՐ. «ԹՈՒՐԵԻԱՆ ՉԻ ԿԱՐՈՂ ԽՈՉԸՆԴՈՏԵԼ ԻՐԱՆ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՐ ՉՓՈՒՄՆԵՐԻՆ»

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

«Իրան-Հայաստան բարեկամության ընկերության» ծրագրերի շրջանակներում մեկ շաբաթ է, ինչ Հայաստանում են իրանյան 9 ընկերությունների ղեկավարներ եւ ներկայացուցիչներ: Բարեգործական ընկերությունը հայկական կողմի հետ իրականացնում է բազմաթիվ համատեղ տնտեսական, մշակութային եւ այլ ծրագրեր: Իրանցի գործարարների պատվիրակությունը, որը գլխավորում է պարոն Ռահմանիֆարոջը, առաջին անգամ այցելելով Հայաստան, մեծ գոհունակություն հայտնեց հայկական կողմի հետ ձեռք բերված պայմանավորվածությունների վերաբերյալ՝ հույս հայտնելով, որ «խոսքը կդառնա գործ»: Պատվիրակության ղեկավարն ու պատասխանատու պարոն Մոմինին մեծ սիրով պատասխանեցին «Ազգի» հարցերին:

- Ի՞նչ ծրագրերով եք Հայաստանում:

- Նախ մշենք, որ Հայաստանը Իրանի համար անչափ կարեւոր երկիր է,- ասաց պարոն Մոմինին,- եւ մեր երկրների միջեւ տնտեսական շփումները շատ կարեւորվում են Իրանում:

Ուսումնասիրելով Հայաստանի շուկայի պահանջները, կարիքները՝ մենք՝ իրանյան 9 ընկերություններ, որոշել ենք ձեզ մոտ իրականացնել չորս մեծ գործարար ծրագրեր: Առաջինը մալուխի արտադրության ծրագիրն է, երկրորդը վերաբերում է

անասնապահությանը եւ հողագործությանը, երրորդը կապի ոլորտին, մեր չորրորդ ծրագիրը վերաբերում է քաղաքի կանաչապատմանը: Այս ծրագրերի գործնական կիրառման ուղղությամբ անչափ կարեւորում ենք մեր պայմանավորվածությունները, որոնք ձեռք բերեցինք ՀՀ էներգետիկայի եւ այլ նախարարների հետ համդիպումներում:

- Իսկ ինչպե՞ս եք գնահատում այսօր Հայաստան-Իրան գործարար շփումները:

- Մեր գնահատականը դրական է: Նկատեք, որ մենք այժմ խոսում ենք ոչ թե զուտ տնտեսական շփումների մասին, այլ մատնանշում ենք կոնկրետ ուղղություններ, եւ դրանց իրականացման համար այժմ անհրաժեշտ է միայն Հայաստանի դրական պատասխանը:

- Կոնկրետ ի՞նչ ընկերություններ են ներկայացված Հայաստանում (հարցս ուղղում են պատվիրակության ղեկավար պարոն Ռահմանիֆարոջին)

- Էլեկտրոնային ոլորտի իրանական 4 խոշոր ընկերություններ, որոնք, հույս ունենք, կնպաստեն Հայաստանի վերոհիշյալ ոլորտի զարգացմանը, «Համրավանե Ֆաջ» կապի ընկերությունը, «Քեյհան» ցանցը, «Փարջին Շաբրեսար» քաղաքների կանաչապատմամբ զբաղվող ընկերությունը եւ այլն: Ընդ որում շեշտեն, որ այս ընկերություններից յուրաքանչյուրը շուրջ 20 տարվա պատմություն ունի եւ Իրանում արժանացել է բարձր գնահատականների:

- Իսկ ինչպե՞ս են իրանական գործարար շրջանակներում վերաբերվում Հայաստան-Թուրքիա հնարավոր մերձեցմանը: Չի՞ կարող արդյոք դա որոշակիորեն խոչընդոտել հայ-իրանական տնտեսական շփումներին:

- Ոչ,- պատասխանեց պարոն Մոմինին,- կարծում ենք՝ հայ գործարարներն էլ գիտակցում են, որ Թուրքիայի հետ մերձենալով՝ չեն կարող հետին պլանում թողնել մեր երկրների շփումները: Բացի այդ, կարծում են, Թուրքիան, իր ներքին իրավիճակով, երբեք չի կարող խոչընդոտել Իրան-Հայաստան բազմաշերտ շփումներին, քանի որ Հայաստանը Իրանի համար ոչ թե սովորական, այլ ռազմավարական գործընկեր է:

- Նախատեսվո՞ւմ է արդյոք հայկական նմանատիպ պատվիրակության այց Իրան:

- Այո, անպայման: Մենք ուղրտ առ ուղրտ պետք է ակտիվացնենք մեր շփումները: Այդ նպատակով հայկական պատվիրակությունը մոտ ապագայում կայցելի Իրան:

Հայաստան-Իրան բարեգործական ընկերության ներկայացուցիչ Ռուբեն Սարդարյանը վերջում տեղեկացրեց, որ իրանցի գործարարների պատվիրակությունը նոյեմբերի 4-ին մեկնում է Արցախ: «Այնտեղ համագործակցության հիմնական ուղղություններն են անասնապահությունն ու հողագործությունը», տեղեկացրեց պարոն Սարդարյանը:

Հ.Գ.- Վերջերս իրանյան «Հանշահրի» թերթում տեղ գտած «Հայ-թուրքական բանակցություններում պարտվող կողմը Բաքուն է» հոդվածը, որի մասին «Ազգը» գրել էր նախորդ համարներից մեկում, կարծես թե «ցույց են տալիս» Իլհամ Ալիևին, թե ով է Ղարաբաղի իրական տերը, համենայն դեպս՝ Իրանի կարծիքով:

Հայաստան

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՎԵՑԻՆ, ԲԱՅՑ ՀԱՐՑԵՐԸ ՄՆՈՒՄ ԵՆ

ՍԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Թեև մազ էր մնացել, որ հայ-թուրքական արձանագրությունների ստորագրումը Յյուրիխում խափանվեր, սակայն այն, ինչ հայ հանրությունը փորձեց իրար կցնցել պաշտոնական եւ ոչ պաշտոնական հաղորդագրություններից, ստորագրման արարողության ժամանակ աշխարհի հզորների դեմքերի արտահայտություններից, դիվանագիտական կեղծ ժպիտներից եւ ողջագուրվելու «ընթացակարգից», հետևյալին էր հանգում. աշխարհի հզորները մի կերպ դժգեցին-փչեցին փլվող ստորագրումը: Սակայն ստորագրությունը ոչ թե նվազեցրեց բազմաթիվ հարցականները, այլ մի բան էլ ավելացրեց: Ինչո՞ւ 3,5 ժամից ավելի ստորագրումն ուշացավ, հատկապես ի՞նչ էր ուզում ասել Դավիթթօլլուն իր հայտարարության մեջ (դե, բոլորին էլ պարզ է, որ Լեռնային Ղարաբաղի եւ Ցեղասպանության խնդրի հետ կապված՝ իրենց հավերժական երզցողությունը պիտի լիներ այնտեղ, հետադաս-ստորադասը կարելուր չէ, կարելուր է՝ ի՞նչ շեշտադրումով), ի՞նչ են համոզել նրան եւ է. Նալբանդյանին Քլինթոնն ու Լավրովը, որ եղպես իրենցից գոհ քչփչում էին արարողության խորապատկերում, եւ էլի հարց՝ որ հիմա են մի կերպ համոզում թուրքերին՝ չխոսել, բա հետո ո՞նց է լինելու, երբ բանը արձանագրությունների իրականացմանը հասնի:

Մի խոսքով՝ բազում մտահոգություններ, որոնք հայ հասարակության տարբեր հատվածներ մինչ այս էլ ասել-խոսել էին: Բայց առայժմ՝ No comment, մերոնք պաշտոնապես ոչինչ չեն ասում, այլ միայն խոսակցությունը տանում են հեռուստալրատվականների ենթադրությունների եւ ասուլիսային «եթե-ապա»-ի մակարդակով: Երեկ լրագրողներն իրենց սրտատրոփ գցեցին օղնավակայան, թե գուցե Մոսկվա մեկնող նախագահ Սարգսյանից մի բան կիմանան, զոնե այն, թե ի՞նչ է մտածում երկրի նախագահն արձանագրությունների՝ մի կերպ ստանձված ստորագրման գործընթացի մասին, ի՞նչ գնահատական է տալու էլ ուշացմանն ու Դավիթթօլլուի «տիտիթիթերին», մանավանդ թուրքի վարչապետ Էրդողանը արձանագրությունների ստորագրումից ժամեր հետո չափն անցել ու ասել էր, թե քանի հայկական զորքերը դուրս չեն բերվել Ադրբեջանի «գրավյալ տարածքներից», իրենք չեն վավերացնի Յյուրիխում ստորագրված արձանագրությունները, իսկ սահման էլ կբացվի Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը վերականգնելուց հետո: Բայց նախագահին նախօրոք

գծած երեք հարց տվին, ու այդ հարցը, բնական է, չկար դրանց մեջ, ու վերջ: Ի պատասխան էլ նա ցյուրիխյան արարողությունից ժամեր առաջվա ուղերձին էր համահունչ խոսել. «Վավերացնե՞ն թուրքերն արձանագրությունները, ձեռնամուխ կլինե՞ն այն գրաֆիկին, որ հաստատվել է՝ կշարունակենք գործընթացը, չե՞ն վավերացնի՞ մենք կաշկանդվելու ոչինչ չունենք՝ կանենք այն, ինչի մասին հայտարարել ենք»:

Իսկ ինչի մասին ենք հայտարարե՞լ. հոկտեմբերի 10-ին նախագահ Սարգսյանը, մի քանի ժամ արձանագրությունների ստորագրումից առաջ համարյա յուղ քսեց արձանագրությունների ընդդիմախոսների հոգուն. ասաց՝ հայրենագրկման եւ ցեղասպանության փաստերը կասկածի տակ դնող ոչ մի քայլ, սահմանի հարցի լուծում արձանագրություններում չկա, տարածքային ամբողջականության եւ սահմանների անխախտելիության հիշատակումն արձանագրություններում ԼՂ հիմնախնդրի հետ կապ չունի, այս բոլորը՝ համարյա դաշնակցականների հանգով: Դեռ վրադիր էլ ավելացրել էր՝ Թուրքիայի կողմից արձանագրությունների վավերացման ձգձգումը կամ վավերացման հնարարավոր նոր պայմանների առաջադրումը հայկական կողմի լիարժեք վերաբերմունքին կարժանանա՝ մենք միակողմանի ոչինչ չենք ստանձնում: Բա՞: Երեկ ԶԳԿ փոխնախագահ Գալուստ Սահակյանն ավելի պարզեցրել էր այս «համարժեքն» ու «լիարժեքը». Չայաստանի Ազգային ժողովում արձանագրությունների վավերացման հարցը օրակարգ կմտնի՝ եթե Թուրքիայի խորհրդարանը քննարկի եւ համապատասխան որոշում կայացնի. «Թուրքիան սահմանների բացել-չբացելը նախ խորհրդարանում պետք է քննարկի, որ հնարավոր լինի՝ մենք էլ քննարկենք», ասել է նա:

Մնացին Չայաստանի արգործնախարարության հայտարարության նշած «խելամիտ ժամկետները» եւ ԶԳԿ կոչերը հանրությանը՝ «համատեղ ուժերով բացառելու արձանագրությունների վավերացումը հայոց խորհրդարանում» առաջարկով:

Չնայած եթե աշխարհի հզորները Նալբանդյանին համոզում են, թե արի ստորագրի, Դավիթթօլլուին չենք թողնի ձայն հանի, դա նշանակում է, որ գործընթացը դեռ նոր-նոր սկիզբ է առել, այդքան երկար նախապատրաստումն ու բանակցությունները բոլորովին էլ չեն մոտեցրել կողմերին, ու կապ չունի՝ Սերժ Սարգսյանը կգնա ֆուտբոլ, չի գնա, դա ընդամենը ինչ-որ գործընթացի նախանախասկիզբն էր, որ Չայաստան-Թուրքիա խաղի թուրքական մասով կավարտվի: Իսկ բուն ներկայացումը դեռ առջեւում է. եւ ծանր, հոգեկան ապրումներ, եւ նյարդերը փորձարկող ներկայացումը, որ հարուստ է լինելու եւ թուրքական ու ադրբեջանական «եղբայրական» գրգռիչ հայտարարությունների միզանցեցնեցրով, եւ հայկական կողմում պակաս կրքեր չեն բորբոքվելու, հուսով ենք՝ ողջամտության սահմանում:

Իսկ ընդհանուր առմամբ՝ թուրքերից կարելի է այնպիսի արմատականության դրսեւորումներ սպասել մինչեւ խորհրդարանական քննարկումները եւ բուն թուրքական խորհրդարանում քննարկումների ժամանակ, որ գուցե Չայաստանի խորհրդարանին բանը չհասնի:

«ԹՈՒՐԵԻԱՆ ԳԻՏԻ՝ ՈՒՐ Է ԳՆՈՒՄ ԵՎ ԻՆՉ Է ԱՆՈՒՄ»

Հոկտեմբերի 10-ի հայ-թուրքական արձանագրությունների ցյուրիխյան ստորագրումից հետո թուրքիայի արտաքին գործերի նախարար Ահմեդ Դավութօղլուն թուրքական TRT1 ալիքին տված հարցազրույցում հայտարարել է, որ հայ-թուրքական արձանագրությունները «խաղաղության թուրքական նախագիծ» են, նրա խոսքերով. «Թուրքիան գիտի՝ ուր է գնում եւ ինչ է անում»:

Միեւնույն ժամանակ Դավութօղլուն շեշտել է, որ արձանագրությունների ստորագրումը չի նշանակում, որ թուրքիան լքել է Ադրբեջանին. «Մենք միշտ եղել ենք Ադրբեջանի կողքին եւ միշտ էլ կպաշտպանենք նրա իրավունքները: Երբ մենք խոսում ենք տարածաշրջանում խաղաղության մասին, ապա նկատի ունենք ադրբեջանական հողերի ազատագրումը: Անհրաժեշտ է վերադարձնել այդ հողերը, ոչ միայն Ղարաբաղը, այլեւ մնացած բոլոր գրավյալ տարածքները», շեշտել է թուրք նախարարը:

Այն խոսքերը, թե թուրքիան չի ճանաչում Հայաստանին որպես պետության, Դավութօղլուն հեղուրանք է անվանել. «Թուրքիան ճանաչել է Հայաստանին, եւ մինչեւ 1993-ը մեր սահմանները բաց էին, սակայն հայերի կողմից ադրբեջանական հողերի բռնագավթումը պատճառ դարձավ դրանք փակելու»:

Եվ այսօր, պատասխան խաղի նախօրեին, արդեն իսկ պարզ է, որ թուրքիա-Հայաստան «խաղը» հոկտեմբերի 14-ին չի ավարտվելու. այն, մեղմ ասած, ֆուտբոլային խաղ էլ չէ: **ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱՆ**

ՇՇ նախագահ Սերժ Սարգսյանը ներկա է գտնվել «Էրեբունի-Երեւան. 2791» տոնակատարությունների

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԵՆԴՐԵՍ: ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը հոկտեմբերի 11-ին ներկա է գտնվել «Էրեբունի-Երեւան.2791» տոնակատարությունների: Ինչպես «Արմենպրես»-ին տեղեկացրին ՀՀ նախագահի մամուլ գրասենյակից, երկրի ղեկավարը շրջել է մայրաքաղաքի կենտրոնում, դիտել քաղաքի տարբեր հատվածներում անցկացվող համդիսությունները, զրուցել երեւանցիների հետ, իսկ երեկոյան ներկա է գտնվել օրվա եզրափակիչ ակորդին՝ Հանրապետության հրապարակում կայացած տոնական համերգին:

Մինչեւ տարեվերջ կամ մյուս տարեսկզբին կսկսվեն Իրան-Հայաստան նավթամթերքատար խողովակաշարի եւ տերմինալի կառուցման դաշտային աշխատանքները

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԵՆԴՐԵՍ: Մինչեւ տարեվերջ կամ մյուս տարեսկզբին կսկսվեն Իրան-Հայաստան նավթամթերքատար խողովակաշարի եւ տերմինալի կառուցման դաշտային աշխատանքները: Ինչպես այսօր ոլորտի կարելորագույն ծրագրի ընթացքի ներկայացման նպատակով հրավիրված մամուլ ասուլիսում նշեց ՀՀ էներգետիկայի եւ բնական պաշարների նախարար Արմեն Մովսիսյանը, ծրագիրը հնարավորություն կտա Թավրիզի նավթատարանից խողովակաշարով երկրի համար անհրաժեշտ նավթամթերքի ծավալը ներկրել Հայաստան՝ մինչեւ երասխ, որտեղից այն հանրապետության ողջ տարածքում իր սպառումը կունանա ավտոմեքենաներով, երկաթգծով:

Սա մի քանի անգամ կկրճատի տրանսպորտային ծախսերը, որոնք շատ քանկ են Փոթիից մինչեւ Երեւան:

Հայաստանի բուհերում սովորում է 110 հազարից ավելի ուսանող

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ, ԱՐՄԵՆԴՐԵՍ: Հայաստանի բուհերում 2009թ-ի հունվարի 1-ի տվյալներով սովորում է 110 հազարից ավելի ուսանող, որից 25 հազարը՝ ոչ պետական հավատարմագրված բուհերում: Հանրապետությունում գործում է 19 պետական, 35 ոչ պետական հավատարմագրված բարձրագույն ուսումնական հաստատություն, մաե 82 միջին մասնագիտական, 46 նախնական մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսհաստատություն, որոնք ներկա փուլում ունեն մոտ 35 հազար ուսանող:

ՇԱՅԱՏԱՆԻ ԿՐԱ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄԸ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ Է ԸՄՊԿԻ ԿՐԱ

Նոյեմբերի 24-ին Ադրբեջանի պաշտպանության նախարար Սաֆար Աբիելը հայտարարել էր, որ Մինսկի խմբի ձգձգվող աշխատանքների պատճառով այսօր Ադրբեջանին մնում է միայն ռազմական ճանապարհով հետ բերել «ադրբեջանական հողերը»:

Առհասարակ ադրբեջանական ռազմաշունչ հայտարարությունները՝ ամենաբարձր մակարդակներով, նորություն չեն: Ողջ իշխանությունը, նախագահ Ալիևի «գլխավորությամբ», ներքին թե արտաքին լսարաններին պարբերաբար «ներարկում» է պատերազմ սկսելու կոչեր: Ընդ որում, այդ կոչերը դատապարտվում են ինչպես ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի, այնպես էլ միջազգային հանրության կողմից: Եվ ահա, այս ֆոնի վրա, ՌԴ նախագահ Դմիտրի Մեդվեդևը նոյեմբերի 25-ին Բելառուսում հայտարարել է. «ՀԱՊԿ անդամ երկրներից յուրաքանչյուրի նկատմամբ արտաքին ագրեսիային կիստեւի ՀԱՊԿ անդամ մյուս երկրների աջակցությունը, այդ թվում՝ ռազմական»: Առաջին հայացքից այս «անմեղ» հայտարարությունը, իր, թերեւս, հիմնական իմաստն է ստանում, երբ նկատում ենք, որ Հայաստանը ՀԱՊԿ անդամ է, իսկ Ադրբեջանը՝ ոչ:

Ռուսաստանի նախագահը շեշտել է նաեւ, որ ՀԱՊԿ արագ արձագանքման ուժերը ստեղծվել են անդամ բոլոր երկրներում. «Առաջ եկող դժվարին իրավիճակներին համատեղ հակազդելու նպատակով,- շարունակելով՝ Մեդվեդևը նշել է,- այդ ուժերը, անհրաժեշտության դեպքում, կարող են իրականացնել նաեւ ռազմական գործողություններ: Հիշեցնեն, որ ՀԱՊԿ անվտանգության պայմանագրի համաձայն գործում է այն նույն կանոնը, ինչն առկա է ՆԱՏՕ-ում, ըստ որի՝ անդամ երկրներից մեկի նկատմամբ հարձակումը դիտարկվում է որպես հարձակում դաշինքի, պայմանագրի վրա: Սա անչափ լուրջ ձեւակերպում է, իրականում դրա մասին մեզանից շատերը հաճախ մոռանում են, մինչդեռ գործընկերային պարտավորությունը հենց դա է, այդ թվում՝ ռազմական պարտավորությունը»:

Հիշեցնենք նաեւ, որ բացի Հայաստանից, ՀԱՊԿ անդամ երկրներն են Ռուսաստանը, Բելառուսը,

Ղազախստանը, Ուզբեկստանը, Ղրղզստանը եւ Տաջիկստանը: Փաստորեն, ՌԴ նախագահը «տեղեկացնում» է Ադրբեջանին, որ Հայաստանի հետ պատերազմը վերսկսելու դեպքում հայկական բանակին իրենց ռազմական օգնությունն են ցուցաբերելու այս երկրները:

«ՀՀ»-ն՝ միջազգային ցուցահանդեսում

Ինչպես բարձրացնել լրատվամիջոցների դերը

Թեհրանի Էմամ Խոմեյնիի անվան մուսալլայում (իսլամական տոների համար ընդարձակ աղոթատեղի) աշխատանքն է սկսել մամուլի, լրատվական գործակալությունների եւ լրատվական կայքերի միջազգային 16-րդ ամենամյա փառատոն—ցուցահանդեսը՝ «Լրատվական միջոցների դերի բարձրացում եւ լրագրության պրոֆեսիոնալ բարոյականության խորացում» կարգախոսով:

Բացման խոսքով հանդես եկավ Իրանի ԶԼՄ-ների հարցերով մշակույթի եւ իսլամական առաջնորդության փոխնախարար, ցուցահանդեսի պատասխանատու Ալի Ռեզա Մալեքյանը՝ նշելով, որ սա փաստորեն մամուլի 3-րդ անկախ ցուցահանդես—փառատոնն է, իսկ մինչ այդ այն գրքերի ցուցահանդեսի մաս էր կազմում: Ցուցահանդեսում առկա է 600 տաղավար, 1500 պարբերական: Բացմանը ելույթ ունեցավ նաեւ մշակույթի եւ իսլամական առաջնորդության նախարար Մեյեդ Մոհամմեդ Հոսեյնին: Նա իր ելույթում շեշտը դրեց ցուցահանդեսի կարգախոսի վրա եւ կարեւորեց լրագրության արդարության ու ազնվության, օգտակարության, անկողմնակալության հարցերը: Ի տարբերություն անցյալ տարվա՝ օտարերկրյա տաղավարների ձեւավորման հարցում այս տարի կազմակերպիչներն զգալիորեն աջակցել են: Միաժամանակ նշեք, որ ցուցահանդեսին մասնակցում է ավելի քան 30 երկիր: Ինչ վերաբերում է «Հայաստանի Հանրապետության» տաղավարին, հարկ է նշել, որ այն գտնվում է այցելուների ուշադրության կենտրոնում: Նրանք հետաքրքրվում են ոչ միայն օրաթերթով, այլ նաեւ Հայաստանով եւ հայ ժողովրդով առհասարակ: Ի դեպ, «ՀՀ»-ն երկրորդ անգամ է մասնակցում այս ցուցահանդեսին:

Էմմա Բեգիզյան, 22.10.2009 թեհրան

Միջազգային

ԱՆԻ ԱՎԵՐԱԿՆԵՐԻ ՎԵՐԱԿԱՆՁՆԱՆ ՇԱՅԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԸՄՍԱՏԵՂ ՆԱԽԱԳԻԾ

Այդ մասին հոկտեմբերի 25-ի համարում նշեց թուրքական «Սթար» թերթը, գրելով. «Հայաստան-Թուրքիա արձանագրությունների ստորագրումից հետո երկու երկրները ձեռնամուխ են եղել ձեռք ձեռքի տալ, որ

համագործակցեն մշակույթի ոլորտում: Կարսից ոչ հեռու գտնվող Անիի ավերակների վերականգնման համար նախատեսվում է թուրք գիտնականների հանդիպումը հայաստանցի գիտնականների հետ: Ձուլընթաց դրան, շարունակվում են համատեղ համերգ կազմակերպելու աշխատանքները: 1915-ի իրադարձությունների ուսումնասիրման համար Թուրքիան առաջարկել էր երկու երկրների պատմաբաններից կազմված հանձնաժողով ստեղծել: Անիի ավերակների վերականգնման աշխատանքները դառնալու են երկու երկրների գիտական եւ մշակութային գործիչների համագործակցության առաջին քայլը»:

Ի դեպ, Թուրքիայի մշակույթի եւ զբոսաշրջության նախարար Էթուրդուլ Գյունայը հաստատել է «Սթարին», թուրքական այս թերթին արած հայտարարությանը. «Մշակույթի բնագավառում Հայաստանի հետ Թուրքիայի համագործակցության համար աշխատանքներ ենք ծավալում: Առաջինը երկու երկրների գիտնականների համատեղ աշխատանքով Անիի ավերակների վերականգնումն է լինելու: Ավերակների վերականգնման հարցում համատեղ աշխատանքներ կատարելու համար երկու երկրների գիտնականների եւ հնագետների խումբ է ստեղծվում: Շատ շուտով այդ ուղղությամբ կատարվելու են կոնկրետ քայլեր»:

Յ. ՉԱԹՅԱՆ

ՎԵՐԱՆՈՐՈՂՎՈՒՄ Ե ՆԱԵՎ ԴԻԱՐԲԵՔԻՐԻ ՍԲ ԿԻՐԱԿՈՍ ԵՎԵՂԵՑԻՆ

Իհարկե, թուրքահայ համայնքի միջոցներով, ինչպես Կեսարիայի Սբ Գրիգոր Լուսավորչի եկեղեցին

Կեսարիայում կատարվելու է վերանորոգված Սբ Գրիգոր Լուսավորչի եկեղեցու օծումը: Եկեղեցին Կ. Պոլսո հայոց պատրիարքարանի հովանավորությանը ենթակա այն 7 եկեղեցիներից է, որոնք Փոքր Ասիայի եւ երկրի հարավարեւելյան շրջանների երբեմնի հայաբնակ քաղաքներում են գտնվում: Այդպիսի եկեղեցիների շարքին է դասվում նաեւ Դիարբեքիի Սբ Կիրակոս եկեղեցին, որի վերանորոգման մասին պաշտոնապես հայտարարվել է հոկտեմբերի 30-ին: Հայտարարությունը հենց Դիարբեքիում անձամբ արել է Կ. Պոլսո հայոց պատրիարքարանի կրոնական ժողովի ատենապետ Գերշ. Տ. Արամ արք. Աթեշյանը:

ՎԱՆԻ ՍՈՒՐԲ ԽԱՉ ԵՎԵՂԵՑՈՒՄ ԿԱՆՑԿԱՑՎԵՆ ԵՎԵՂԵՑԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թուրքական «Թարաֆ» թերթը տեղեկացնում է, որ Վանի նահանգապետ Մուհիթ Կարաօղլուն դիմել է Թուրքիայի մշակույթի եւ տուրիզմի նախարարությանը՝ թույլատրելու Սուրբ Խաչ եկեղեցուն կատարել եկեղեցական արարողություններ: «Չնայած եկեղեցին թանգարան է եւ այն բացելը նույնքան անհնար է, որքան, օրինակ, Ստամբուլի Սուրբ Սոֆիայի տաճարը, սակայն հաշվի առնելով հայ համայնքի պահանջը, կարծում են՝ տարին մեկ անգամ դա հնարավոր կլինի», ասել է նահանգապետը: Նա նաեւ ավելացրել է, որ ինքն ընդունում է երկրի բարձրագույն ղեկավարության ցանկությունը՝ Հայաստանի հետ հարաբերությունները բարելավելու, եւ կարծիք է հայտնել, որ դրանից ամենաշատը կշահի Վանը:

ԱՊՐԵՋԱՆԸ ԶԱՐԵՉԻ ՎՐԱ ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՉՈՒՆԻ

Ադրբեջանցիները կրկին հիստերիայի մեջ են ընկել: Այս անգամ նրանց «ջղայնացել է» Euronews հեռուստաընկերությունը: Հեռուստաընկերության կայքում կատարված նորագումից հետո «եղանակի տեսություն» բաժնում Ադրբեջանը բացակայել է այն երկրների ցուցակից, որոնց եղանակի տեսությունը զետեղված էր կայքէջում: Նախկինում, ի տարբերություն Հայաստանի ու Վրաստանի, որոնք գտնվում էին եվրոպական երկրների ցանկում, Ադրբեջանը զետեղված էր ասիական երկրների ցանկում: Մինչդեռ այժմ հեռուստաընկերության աշխատակիցների «թեթև ձեռքով» Ադրբեջանն ընդհանրապես անտեսվեց:

Այս իրադարձությունն անտարբեր չի թողել ադրբեջանական ՋԼՄ-ներին: Ադրբեջանցիներն այդ փաստը համարել են արհամարհանք ու վիրավորանք, թե հեռուստաընկերության համար Ադրբեջանը քարտեզի վրա ընդհանրապես գոյություն չունի: Այս կապակցությամբ դյուրագրգիռ ադրբեջանցիները հայտարարել են համազգային արշավ՝ ուղղված «աշխարհագրական արդարության վերականգնմանը»:

ԹՈՒՐԵ ՄՏԱՎՈՐԱԿԱՆՆԵՐՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՄ

ՀՀ Ազգային ժողով էր այցելել թուրքիայից ժամանած մտավորականների եւ կանանց խնդիրներով զբաղվող հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների պատվիրակությունը:

Պատվիրակությունը Հայաստանում է «Ուրբան» կայուն զարգացման հիմնադրամի «Եվրոհիստեգրումը եւ զենդերային հարցերը» ծրագրի շրջանակներում: Թուրքական պատվիրակությունը ցանկություն էր հայտնել հանդիպելու Հայաստանի ԱԺ կին պատգամավորների հետ եւ քննարկելու կանանց հիմնախնդիրների լուծման ազգային ծրագրի եւ եվրոհիստեգրման գործընթացների արդյունավետության բարձրացման ուղղությամբ ՀՀ որդեգրած քաղաքականության մի շարք կարելոր հարցեր:

Թուրք հյուրերին ընդունեցին խորհրդարանի կին պատգամավորները: Նրանք հույս հայտնեցին, որ սկսված հայ-թուրքական երկխոսության արդյունավետությանը իրենց նրբանկատությամբ ու մեղմությամբ կնպաստեն նաեւ կանայք:

Բոսֆորի համալսարանի գիտաշխատող Դեմիր Ռահիմե Բուլուբը տեղեկացրեց, որ ուսումնասիրում է 1900-ի սկզբին հայատառ թուրքերենով գրող հայ գործիչների աշխատությունները: Այդ ուսումնասիրության ճանապարհին ինքը բազմաթիվ հետաքրքրական փաստերի է հանդիպել թուրքիայում հայերի ակտիվ գործունեության եւ մեծ դերակատարության վերաբերյալ: Ի պատասխան ասվածի, ԱԺ եվրոպական ինտեգրման հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ, ԲՀԿ խմբակցության անդամ Նաիրա Ջոհրաբյանն ասաց. «Ես ուրախ եմ, որ դուք զբաղվում եք պատմության ուսումնասիրմամբ, վստահ եմ որ կլինեք անաչառ»

դրանով օգնելով թուրքիային ընդունելու պատմական ճշմարտությունը, որովհետեւ յուրաքանչյուր պետություն հզոր է դառնում նաեւ իր անցյալն ընդունելով»:

Պատվիրակության ղեկավար, Ֆաթի համալսարանի դոցենտ Քաֆեր Ուլուն զբաղվում է հայ-թուրքական հարաբերությունների ուսումնասիրությամբ, հեղինակն է «Հայերը թուրքիայում» ծավալուն աշխատության, որի մի օրինակը նա նվիրել է Հայաստանի ԱԺ գրադարանին: Իր ուսումնասիրությունների տարիներին Քաֆեր Ուլուն բացահայտել է, որ թուրքական թատրոնի, երաժշտության, գրականության վրա բավական մեծ է հայկական ազդեցությունը, միաժամանակ թուրքերն էլ որոշակի ազդեցություն են ունեցել հայկական մշակույթի վրա: Թուրքական պատվիրակները կարծիք հնչեցրին, որ անհրաժեշտ է ակտիվացնել հասարակական շփումները, ինչին ի պատասխան Նաիրա Ջոհրաբյանը նկատեց, թե հասարակություններն իրենք կարող են ազդել պետական քաղաքականության վրա, եւ վստահություն հայտնեց, որ թուրք հասարակությունը կունենա համարձակություն ընդունելու պատմական ճշմարտությունը՝ ազդելով իր երկրի պետական դիրքորոշման վրա, դրանով նպաստելով երկու երկրների միջեւ հարաբերությունների կարգավորմանը:

Դ. ՉԱՔՐՅԱՆ

Նասարակական

Նամակ ուղղված ԹՀԹ-ի Գերաշնորհ Առաջնորդ Տ.Ս.Արք. Սարգսյանին

Գերաշնորհ Սրբազան հայր Ուրախությամբ տեղեկացանք, որ օրերս առաջնորդարանի դահլիճում տեղի է ունեցել հաւաք-համախմբում՝ հայ գրողների, մտաւորականների, մամուլային երկայացուցիչների եւ ընդհանրապէս գրասէր անհատների միջև, որին մասնակցել են աւելի քան 24 հոգի:

Լուրը ինքնին ուրախալի էր առաջին հայացքից, սակայն ավելի խորը մտածելով ծագում են բազմաթիվ հարցեր որոնք հարմար նկատեցինք ուղղել ձեզ, ոչ թէ պատասխան ստանալու հույսով, այլ ուղղակի մեր մտահոգությունները Ձեզ հետ կիսելու, մեր խոսքը Ձեզ հասնելու նպատակով: Երևի գաղտնիք չէ որ իրանահայ համայնքը ունի բազմաթիվ կառույցներ՝ սկսած Պատգամավորական ժողովից, թեմական խորհուրդ, եկեղեցական բազմաթիվ խորհուրդներ, տասնյակ միություններ, դպրոցների ծնողական խորհուրդներ ... , ենթադրվում է որ այս բազմաթիվ համախումբերում քրտնաջան աշխատող անձիք պետք է լինեն մտավորականներ ավելի ճիշտ ձեռակերպմամբ սեփական միտք ունեցողներ, (եթէ չասենք գրողներ կամ մամուլային երկայացուցիչներ) արդյոք Իրանահայ թեմի Պատգամատրական ժողովն ու թեմական խորհուրդը առիթ չ'է, որպէս մի մեծ ընտանիքի անդամներ, միմեանց աւելի լաւ ճանաչենք, հաղորդակից դառնանք

միմեանց հոգե-մտաւոր աշխարհին եւ ազգային ու մշակութային մեր մտահոգութիւններն ու սպառնալիքները համատեղ կերպով քննելու, թէ՞ մտածում եք պատգամավորական ժողովի կամ ... բազմաթիվ համայնքային կառույցներրի ղեկավար անդամները չեն կարողանում «ես», «դու» եւ կամ «իմ» դերանունները մի պահ մոռանան փոխարինեն «մենք» - ով:

Արդո՞ք մտածում եք, որ նշված կառույցները չեն ծառայում արարատանման հաւատքով տոկալու աննպաստ կացութիւնների, վտանգաւոր դարադարձների, անվերջանալի սպառնալիքների եւ ցեղակործան ցեղասպանութիւնների փորձերի առաջ և չեն ստեղծագործում ամենագեղեցիկն ու ամենակատարեալը:

Եթէ ոչ, ուրեմն ինչ նպատակների են ծառայում մեր բազմաթիվ միութիւնները, խորհուրդներն ու ժողովները այսքան երկար տարիներ:

Բարձրաշնորհ Տեր Սրբազան Հայր, հասկանալի է որ հրավիրելով (որոշ) մալո ներկայացուցիչների կարեւորում եք մամուլի դերը նաև համայնքի կենսքում, բայց Արդո՞ք մամուլի աշխատանքը միտված չէ միմյանց ավելի լավ ճանաչելու և մտահոգութիւններով կիսվելու սրբազան գործին:

Յավոք, դուք ճիշտ եք մեր համայնքի բազմաթիվ կառույցները իրոք չեն ծառայում իրենց նպատակներին, համայնքի Պատգամավորական ժողովը , թեմական, կրթական , եկեղեցական , ... խորհուրդները , աննպաստ կացութիւնների, վտանգաւոր դարադարձների, անվերջանալի սպառնալիքների եւ ցեղակործան ցեղասպանութիւնների փորձերի առաջ դիմանալ չեն կարող, ավաղ արդեն տասնամյակներ մեր համայնքի կառույցները կամ «բիլլարդանոց» ները (նախքին միութիւններ) վերածվել են ինչ որ մարդկանց (չուզենալով ասել՝ կուսակցութիւնների) շահերը կուրորեն հետապնդող, այդ շահերին անվարան ծառայող ու կուրորեն թեր քվեարկող կառույցների: Բարձրաշնորհ Տեր սրբազան հայր, որպէս չորրորդ իշխանության ամենափոքր ներկայացուցիչ և համայնքում ձեր աշխատանքներին քննադատաբար հետեւող լրատվամիջոց, մեր պարտքը համարեցինք այս տողերը ուղղել Ձեզ, քաջ գիտակցելով, որ Ձեր բոլոր ջանքերը միտված են համայնքի կյանքը օրեցօր ավելի նպատակաւոր դարձնելու, սակայն թույլ տվեք օգտագործելով խօսքի ազատության մեր համամարդկային իրավունքը, հիշեցնել նաև, որ համայնքն այսօր կառույցներից ավելի կառուցողական մտքի կարիքն ունի, համախումբերից ավելի շատ կարիք ունի իրար հանդուրժողների, միմյանց տեսակետները հարգողների, իսկ քվեարկողներից ավելի կարիք ունի ինքնուրոյն մտածողների:

Որդիական խոնարհութեամբ
մատչիմ ի համբոյր Ձերդ Սրբազնութեան Սուրբ Աջոյն
Իրանահայեր Լրատու Ցանց
Ռուբիկ Մինասյան

Մշակույթ

Եայ-Իրանական դիվանագիտական անջուրջունները (Պատմական համառոտ ակնանկ)

Դր. Էդ. Բաղդասարյան
www.Edic-Baghdasarian.com
edbagh@yahoo.com

1920 թ. նոյեմբերի 29-ին, Սովետական Ռուսաստանի 11-րդ կարմիր բանակի օգնությամբ, Հայաստանում խորհրդային կարգեր հաստատվեցին: Իրանը խորհրդային Հայաստանը պաշտոնապես ճանաչեց 1921 թ. օգոստոսի 14-ին:¹

Հայաստանի նոր կառավարությունը 1921 թ. մայիսի 17-ին Իրանի արտաքին գործերի նախարարին հղած ուղերձում, առաջարկում է մոտ ապագայում իր լիազոր ներկայացուցիչը նշանակել Թեհրանում եւ համոզմունք է հայտնում, որ Իրանի կառավարությունն իր հերթին չի մերժի իր ներկայացուցիչն ուղարկել Հայաստան:²

Իրանի կառավարությունը իր պատրաստակամությունը հայտնեց ընդունելու Սովետական Հայաստանի լիազոր ներկայացուցիչն, իսկ մինչև վերջինիս ժամանելը Թեհրան, Ռուսաստանի լիազոր ներկայացուցիչ Ֆ. Ա. Ռոտշտեյնին ճանաչել որպես Իրանում Սով. Հայաստանի շահերը ներկայացնողի, որին Հայաստանի կառավարությունը հատուկ հեռագրով խնդրել էր ժամանակավորապես ներկայացնել եւ պաշտպանել Սով. Հայաստանի շահերը:³

Հայաստանի Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության եւ Իրանի կառավարությունների միջեւ փոխանակված հուշագրերի բովանդակությանը համապատասխան Իրանի արտաքին գործերի նախարարությունը նախկին դիվանագիտական ներկայացուցիչ Հ. Արդուբյանին առաջարկեց Հայաստանի դիվանագիտական միսիայի գործերն ու արխիվը հանձնել Թեհրանում Ռուսաստանի լիազոր ներկայացուցիչին: Իրանի արտգործնախարարության ծանուցագրում միաժամանակ նշվում է, որ «Հայաստանի ժողովրդական կոմիսարների խորհրդից գրություն ու հեռագիր ստանալուց հետո Պարսկաստանի կառավարությունը չի կարող Ձերդ գերազանցությանը ճանաչել որպես Հայաստանի դիվանագիտական ներկայացուցիչ եւ, հետեւաբար, անհրաժեշտ է հրաժարվել դրոշակը բարձրացնելուց»:⁴

Խորհրդային Հայաստանի դիվանագիտական ներկայացուցչությունը Թեհրանում բացվեց 1921 թ. սեպտեմբերի 27-ին:⁵ Հանդիսավոր արարողությունը բացեց ՌՍՖՍՀ-ի լիազոր ներկայացուցիչ Ռոտշտեյնը:

Հայաստանի ԽՍՀ-ի լիազոր ներկայացուցիչ Լեոն Սարգսյանը Թեհրան ժամանեց 1921 թ. նոյեմբերի 3-ին: Հաջորդ օրը Իրանի արտգործնախարարության արձանագրային բաժնի վարիչը այցելեց նրան եւ Շահնշահի անունից ողջունեց Հայաստանի ԽՍՀ-ի լիազոր ներկայացուցիչին:⁶

¹ - Ա. Եսայան, Հայաստանի միջազգային-իրավական դրությունը, 1920-1922 թթ., Երեւան, 1967, էջ 172:

² - Նույն տեղում, էջ 345:

³ - Նույն տեղում, էջ 384:

⁴ - Ա. Եսայան, նշվ. աշխատություն, էջ 246:

⁵ - Նույն տեղում, էջ 385:

⁶ - Նույն տեղում, էջ 385:

Լ. Սարգսյանին նույնքերի 9-ին Սահեր Ղարանիե պալատում ընդունեց Շահը, ստացավ հավատարմագիրը, ապա Սպիտակ պալատում նա հանդիպեց վարչապետին եւ արտգործնախարարին:⁷

Իրանի պետությունը, Հայաստանի լիազոր ներկայացուցչի մասին նամակով տեղեկացրեց ՀԽՍՀ Կոմիսարների նախագահ Ալ. Մյասնիկյանին:⁸

1922 թ. վերջին Անդրկովկասյան հանրապետությունների ֆեդերատիվ միությունն իր միասնական դիվանագիտական ներկայացուցիչը նշանակեց Թեհրանում եւ այդ կապակցությամբ Հայաստանի ԽՍՀ-ի լիազոր ներկայացուցչությունը Իրանում փակվեց ԽՍՀ ժողովմիությունը 1922 թ. նոյեմբերի 1-ի որոշմամբ:⁹ Այնուհետեւ Սովետական Միության դեսպանությունում ստեղծվեց հայկական հարցերի բաժանմունք, բայց Թավրիզում գործում էր Հայաստանի գլխավոր հյուպատոսությունը: 1921 թ. նոյեմբերի 13-ին սովետական Հայաստանի լիազոր ներկայացուցիչը Թեհրանում հատուկ հուշագրով դիմեց Իրանի արտգործնախարարությանը՝ Ե. Երզնկյանին պարսկական Ադրբեջանում Հայաստանի գլխավոր հյուպատոս ճանաչելու խնդրով: Այսպես, 1921 թ. նոյեմբերի 29-ին Թավրիզում պաշտոնապես բացվեց Հայաստանի գլխավոր հյուպատոսությունը:¹⁰

Լիազոր ներկայացուցչության ջանքերի շնորհիվ Իրանի հետ առևտրական փոխհարաբերություններ հաստատվեցին եւ կարգի գցվեց Հայաստանը զանազան մթերքներով մատակարարելու գործը:

Խոսելով հայ-իրանական դիվանագիտական հարաբերությունների մասին, հարկ է նշել նաեւ Հայաստանում Իրանի դիվանագիտական ներկայացուցիչներին:

Դեռ ցարիզմի օրոք Երեւանում հիմնադրվել էր պարսկական հյուպատոսություն, եւ շարունակում էր գործել Հայաստանում սովետական իշխանություն հռչակվելուց հետո եւս: Երեւանում պարսկական հյուպատոսն էր Ասադուլլա խան Մանի-օլ-Մոլլը: Պասկական հյուպատոսության անձնակազմը բաղկացած էր 9 հոգուց, այդ թվում 3 ֆարրաշ (պահակախումբ), որոնց միջոցով էլ հյուպատոսության պահպանումը կատարվում էր Երեւանում:¹¹

Պարսկական հյուպատոսությունը Երեւանում դադարեց գործելուց 1933 թվականին:¹²

* * *

1991 թվականի սեպտեմբերին, Խորհրդային Միության փլուզումից հետո, երբ հռչակվեց Հայաստանի հանրապետության անկախությունը, Իրանը առաջին պետություններից էր, որ նույն թվականի դեկտեմբերին պաշտոնապես ճանաչեց Հայաստանի անկախությունը:¹³ Ուստի երկու երկրները որոշեցին դիվանագիտական կապեր հաստատել: Հայ-իրանական բազմակողմին հարաբերություններ հաստատելու նախապատրաստական քայլերի համար 1992 թ. փետրվարի 8-ին Թեհրան ժամանեց Հայաստանի հանրապետության արտաքին գործերի

նախարար Բաֆֆի Հովհաննիսյանը գլխավորելով մի բարձրաստիճան պատվիրակություն:¹⁴ Նա հանդիպում ունեցաւ Իրանի իսլամական հանրապետության նախագահի, խորհրդարանի նախագահի, արտգործնախարարի եւ այլ բարձրաստիճան անձանց հետ:¹⁵

Իրանի եւ Հայաստանի արտաքին գործերի նախարարների բանակցությունների ավարտին ստորագրվեցին դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման համատեղ մի հռչակագիր եւ մի համաձայնագիր՝ երկու երկրների միջեւ քաղաքական, տնտեսական, մշակութային ու գիտական հարաբերությունների համագործակցությունների կապակցությամբ (1992 թ. փետրվարի 9-ին):

Միացյալ հռչակագրի մեջ կողմերը հաստատեցին բարիդրացիական հարաբերությունների, տարածքային ամբողջականության նկատմամբ հարգանքի եւ միմյանց ներքին գործերին չմիջամտելու սկզբունքները: Հռչակագրում շեշտված էր դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումը Իրանի Իսլամական Հանրապետության եւ Հայաստանի Հանրապետության միջեւ դեսպանատների մակարդակով:

Կնքված համաձայնագրի մեջ նախատեսվել էին սահմանային կապերի ստեղծման, Իրանի գազի Հայաստան արտահանման, քարյուղագտարանի կառուցման եւ այլ խնդիրներ:¹⁶ Այդ հռչակագրի ստորագրումից անմիջապես հետո, Իրանի ճանապարհների եւ հաղորդակցության նախարար Սաիդ-Քիայի եւ Հայաստանի տրանսպորտի եւ հաղորդակցության նախարար Հենրիկ Քոչինյանի միջեւ ստորագրվեց մի համաձայնագիր, երկու երկրների միջեւ ճանապարհային փոխադրությունների եւ օդային ուղևորությունների շուրջ համագործակցությունները ծավալելու գծով:¹⁷

Իրանի իսլամական հանրապետության նախագահ Հաշեմի Ռաֆսանջանիի հրավերով պաշտոնական այցելությամբ, 1992 թ. մայիսի 6-ին Թեհրան ժամանեց Հայաստանի հանրապետության նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը ել նրան ընկերակցող պատվիրակությունը: Երկու նախագահները նույն օրը բանակցեցին քաղաքական, տնտեսական ու արդյունաբերական, հաղորդակցության եւ քարյուղային համագործակցությունների զարգացման, ինչպես նաեւ Լեւոնյանի Ղարաթաղի հարցի լուծման կապակցությամբ:¹⁸

Իրանի նախագահ Հաշեմի Ռաֆսանջանիի միջնորդությամբ, 1992 թ. մայիսի 8-ին, դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման գծով, ստորագրվեց մի հայտարարություն Հայաստանի նախագահ Լ.Տեր-Պետրոսյանի, Ադրբեջանի հանրապետության նախագահության պաշտոնակատար Յադուբ Մահմեդովի, ինչպես նաեւ Իրանի նախագահի կողմից, որպես դիտորդ:¹⁹

Հայաստանի նախագահը հանդիպումներ ունեցաւ իրանահայության հետ Թեհրանում եւ Նոր Ջուղայում, ինչպես եւ կայացան փոխայցեր. 1992 թ. Փետրվարի 28-ին Իրանի արտգործնախարար Ա.Վելայեթին պաշտոնական այցով Երեւանում հանդիպումներ ունեցավ ՀՀ. նախագահի,

7 - Նույն տեղում, էջ 386:

8 - Նույն տեղում, էջ 387:

9 - Նույն տեղում, էջ 389:

10 - Նույն տեղում, էջ 392:

11 - Նույն տեղում, էջ 404:

12 - Նույն տեղում, էջ 405:

13 - Ալիք, Թեհրան, 1991 դեկտեմբերի 26:

14 - Ալիք, Թեհրան, 1991 փետրվարի 8:

15 - Ալիք, Թեհրան, 1991 փետրվարի 10:

16 - Քեյհան, բահման 21, 1370թ.:

17 - Ալիք, Թեհրան, 1992 փետրվարի 10:

18 - Ալիք, Թեհրան, 1992 մայիսի 7:

19 - Ալիք, Թեհրան, 1992 մայիսի 11:

գերագույն խորհրդի նախագահի, վարչապետի եվ արտգործնախարարի հետ:²⁰

ՀՀ փոխ-նախագահ Գագիկ Հարությունյանը 1992 թ. դեկտեմբերի 21-ին մի բարձրաստիճան պատվիրակության գլխավորությամբ, Թեհրան ժամանեց բանակցությունների համար Իրանի իշխանությունների հետ:²¹

1992 թ. հոկտեմբերի 22-ին, Իրանի Առևտրական պալատի նստավայրում բացումը կատարվեց Իրան-Հայաստան առևտրական պալատի²²:

1992 թ. դեկտեմբերի 22-ին հանդիսավոր արարողությամբ Թեհրանում բացվեց Հայաստանի հանրապետության դեսպանատունը:

Երևանում Իրանի դեսպանատան պաշտոնական բացումը հանդիսավոր արարողությամբ տեղի ունեցավ 1992 թ. ապրիլի 30-ին: Հավատարմատար նշանակվեց, Բահման Գասեմին, որին փոխարինեց Ահմադ Սոբհանին:²³

1994 թ. սեպտեմբերին հայ-իրանական փոխհարաբերությունները բարձրացվեցին դեսպանի մակարդակի եվ Համիդ Ռեզա Նիքբար Էսֆահանին նշանակվեց որպես Իրանի Իսլամական հանրապետության արտակարգ դեսպան եվ լիազոր նրեկայացուցիչ Հայաստանի հանրապետությունում²⁴, որին հետագայում փոխարինեց Մոհամմադ Ֆարիադ Քոլեյնին: Ներկայումս ԻԻ հանրապետության դեսպանն է Ալիռեզա Հաղիյանը:²⁵ Իսկ Պրոֆ. Վահան Բայբուրդյանը որը մինչ այդ ՀՀ հավատարմատարն էր ԻԻ հանրապետությունում, դարձավ Հայաստանի երրորդ հանրապետության առաջին դեսպանը Իրանում: 1999 թվականին Գեղամ Գարիբջանյանը դարձավ ՀՀ դեսպան Իրանում: 2005 թ. փետրվարից ՀՀ դեսպանն է Կարեն Նազարյանը:

1994 թ. սեպտեմբերի 8-ին Երևանի Մարզահամերգային համալիրի ճեմարանում բացվեց Իրանի Իսլամական Հանրապետության արտադրանքների ցուցահանդեսը:²⁶

1995 թ. հունարի 13-ին, Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Լեոն Տեր-Պետրոսյանի եւ Իրանի Ֆինանսների նախարար Մորթեզա Մոհամմադխանի ներկայությամբ Երևանում բացվեց Իրանի «Մելլաթ» բանկի մասնաճյուղը:²⁷

1995 թ. փետրվարի 7-ից 11-ը Հայաստանի պատմության թանգարանում, Հայաստանում Իրանի դեսպանատան, Իրանի արտգործնախարարության քաղաքական եւ միջազգային հետազոտությունների կենտրոնի եւ Ռազմավարական ու ազգային հետազոտությունների հայկական կենտրոնի համատեղ ջանքերով կազմակերպվեց երկու կենտրոնների աշխատանքների եւ հայ-իրանական կապերին առնչվող պատմական փաստաթղթերի ցուցահանդեսը:²⁸

1995 թ. Իրանը, Հայաստանն ու Թուրքմենստանի արտգործնախարարները հերթական եռակողմ նստաշրջաններ կազմակերպեցին իրենց մայրաքաղաքներում, փոխադրության ու հաղորդակցության ընդարձակման համար եւ ստորագրեցին համապատասխան համաձայնագրեր: Օգոստոսի 21-ին ԻԻ Հանրապետության

խորհրդարանի փոխնախագահ եւ ազգային անվտանգության գերագույն խորհրդի քարտուղար դոկտ. Ռուհանին գլխավորությամբ մի բարձրաստիճան պատվիրակություն այցելեց Հայաստան:²⁹

1997 թվականին իրագործվեց Հայաստանի եւ Իրանի էլեկտրահաղորդագծերի միացումը: Նաեւ Երևանում բացվեց Իրանի առևտրական տերմինալը: ԻԻ Հանրապետության նախագահի առաջին տեղակալ դոկտ. Հաբիբին այցելեց Հայաստան: Հաջորդ տարիներում էլ Իրան-Հայաստան բազմակողմանի հարաբերությունները զարգացում ու վերելք ապրեցին:³⁰ Հայ-պարսիկ-հունական եռակողմ համագործության բանակցություններն ու քաղաքական գիտաժողովներ Իրանում ու Հայաստանում կայացան:³¹

2000 թվականի ապրիլի 9-ին Երևանում Իրանի նոր դեսպան նշանակվեց Մոհամմադ Ֆարիադ Քոլեյնին:³²

2001 թվականի դեկտեմբերի 25-ից 27-ի ընթացքում Իրանը յուրընկալեց Հայաստանի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին: Նա հանդիպեց նախագահ Խաթամիի , ԻԻՀ-ի առաջնորդ այաթ. Խամենեյի եւ նախարարների հետ: Ստորագրվեցին մի քանի փաստաթղթեր, որոնցից կարեւորագույնը՝ Իրան-Հայաստան 141 կմ երկարությամբ գազատարի կառուցումը եւ Քաջարանի թունելն էին:³³ 2004 թ. սեպտեմբերի 8-ին ԻԻՀ նախագահ Խաթամին պաշտոնապես այցելեց Հայաստան:³⁴ Ռ. Քոչարյանն ու Մ. Խաթամին քննարկեցին երկու երկրների հարաբերությունների բազմաթիւ հարցեր: Ստորագրվեցին 7 փաստաթուղթ՝ համագործակցության, մշակութային, մաքսային ծառայության, էներգետիկայի նախարարությունների միջեւ, Մեդրի-Քաջարան, գազատարի կառուցման մասին:

2005թ. փետրվարի 23-ին Թեհրան ժամանեց Իրանում Հայաստանի հանրապետության նոր դեսպան պրն Կարեն Նազարյանը:³⁵ 2006 թ. սեպտեմբերի 11-ին Իրանի Իսլամական Հանրապետության խորհրդարանի նախագահ Դոլամայի Հադդադ Ադելը պաշտոնապես այցելեց Հայաստան, բանակցություններ վարել Հայաստանի բարձրաստիճան պաշտոնյաների հետ:³⁶ Իրան-Հայաստան գազատարի կառուցումն ավարտված է: Ինչպես նշեց Էներգետիկայի եւ բնական պաշարների նախարար Արմեն Մովսիսյանը, մնում է միայն ավարտել Հայաստանում Քաջարանից մինչեւ Երևան գազատարի թողունակության բարձրացման աշխատանքները, ինչը նախատեսված է մինչեւ այս տարվա (2008) նոյեմբեր: Շուտով կսկսվեն գազատարի փորձարկման աշխատանքները, որոնց ավարտից հետո արդեն հնարավոր կլինի ամբողջ հզորությամբ օգտագործել:³⁷

Հայ-իրանական դիվանագիտական հարաբերությունը օր ըստ օր զարգացում է ապրում, երկու ժողովուրդները լավ են ըմբռնում իրենց պատմական բարեկամության եւ բարիդրացիության նշանակությունը եւ այսօր ցանկանում եւ պարտավոր են լինել ռազմավարական գործընկերներ:

Շար. 3 եւ վերջ

²⁰ - Ալիք, Թեհրան, 1992 փետրվարի 29:

²¹ - Ալիք, Թեհրան, 1992 դեկտեմբերի 22 եւ 24:

²² - ԲաՖՖի օրացույց, Թեհրան, 1994:

²³ - Նայիրի տարեգիրք, Թեհրան 2008, էջ 420:

²⁴ - ԲաՖՖի օրացույց, Թեհրան, 1994:

²⁵ - Նայիրի տարեգիրք, Թեհրան 2008, էջ 420

²⁶ - ԲաՖՖի օրացույց, Թեհրան, 1995:

²⁷ - ԲաՖՖի օրացույց, Թեհրան, 1996:

²⁸ - Նույն տեղում:

²⁹ - Նույն տեղում:

³⁰ - ԲաՖՖի օրացույց, Թեհրան, 1998:

³¹ - ԲաՖՖի օրացույց, Թեհրան, 2000:

³² - Նայիրի օացույց, Թեհրան, 2001:

³³ - ԲաՖՖի օրացույց, Թեհրան, 2003:

³⁴ - Նայիրի օրացույց, Թեհրան, 2005:

³⁵ - Նայիրի օրացույց, Թեհրան, 2006:

³⁶ - Նայիրի օրացույց, Թեհրան, 2007:

³⁷ - Լույս ամսագիր, Թեհրան, համար 146, Նոյեմբեր, 2008.